

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.
नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

१०४) हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला समितीची साप्ताहिक बैठक दि.२८.०३.२०२५

जिल्हा : नाशिक

मागील आठवड्यातील हवामान (२२/०३/२०२५ ते २८/०३/२०२५)							हवामान घटक	पुढील पाच दिवसांचा हवामान अंदाज (२९/०३/२०२५ ते ०२/०४/२०२५)				
२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	दिनांक	२९	३०	३१	०१	०२
०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	पाऊस (मिमी)	०.०	०.०	०.०	१२.०	८.०
३३.५	३४.०	३५.०	३६.२	३७.०	३५.०	३३.०	कमाल तापमान (अं.से.)	३७	३८	३९	३८	३७
१२.६	१५.०	१५.५	१६.८	१८.६	१७.०	१६.०	किमान तापमान (अं.से.)	१८	२०	२१	२३	२२
अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	निरभ्र	अ: ढगाळ	निरभ्र	निरभ्र	निरभ्र	ढग स्थिती (आकाश)	निरभ्र	निरभ्र	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ	अ: ढगाळ
८०	६५	६५	७२	७४	७४	६७	सकाळची सापेक्ष आर्द्रता (%)	६९	७०	६९	७०	६९
२७	२६	२६	२८	२९	३२	२७	दुपारची सापेक्ष आर्द्रता (%)	२५	२६	२५	२६	२५
३.५	३.५	४.०	३.९	३.६	३.३	३.४	वाऱ्याचा वेग (किमी/तास)	६	६	६	६	२

हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला

पीक	अवस्था	कृषि विषयक सल्ला
हवामान सारांश		पुढील पाच दिवसांचा अंदाज लक्षात घेता पुढील तीन दिवस हवामान कोरडे व उष्ण राहील तसेच दि. ०१ व ०२ एप्रिल २०२५ रोजी हलका ते मध्यम पावसाची शक्यता आहे. आकाश पुढील दोन दिवस निरभ्र राहील तसेच उर्वरित दिवस अंशतः ढगाळ राहील. तसेच कमाल तापमान ३७-३९ डिग्री सें. व किमान तापमान १८-२३ डिग्री सें. दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे तसेच वा-याचा वेग २-६ कि.मी/तास या दरम्यान राहण्याची शक्यता आहे.
इशारा/चेतावणी :		हवामानाचा अंदाज आणि चेतावणी लक्षात घेता नाशिक जिल्ह्यातील नाशिक जिल्ह्यात काही ठिकाणी दि. ३१ मार्च २०२५ मेघगर्जनेसह विजांचा कडकडाट, सोसाट्याचा वारा ४०-५० किमी प्रतितास वेगासह हलका ते मध्यम पाऊस होण्याची दाट शक्यता आहे तसेच ०१ एप्रिल २०२५ रोजी मेघगर्जनेसह विजांचा कडकडाट, सोसाट्याचा वारा ३०-४० किमी प्रतितास वेगासह हलका ते मध्यम पाऊस पडण्याची शक्यता आहे तसेच घाट प्रक्षेत्रात काही भागात दि. ३१ मार्च २०२५ रोजी मेघगर्जनेसह विजांचा कडकडाट, सोसाट्याचा वारा ४०-५० किमी प्रतितास वेगासह हलका ते मध्यम पाऊस होण्याची दाट शक्यता परिस्थितीच्या अनुषंगाने कृषी क्षेत्रावर पडणाऱ्या प्रभावा आधारित अंदाज (२८.०३.२०२५ रोजी आर एम सी मुंबईव्दारे जारी केलेल्या जिल्हास्तरीय अंदाज आणि चेतावणीवर आधारित).
सामान्य सल्ला		हवामान अंदाजावर आधारित कृषी सल्ला व हवामानाचा पूर्वानुमानाकरीता मेघदुत व मेघगर्जनेसह पाऊस किंवा गारपीठ साठी दामिनी मोबाईल ॲपचा उपयोग करावा. परिपक्व झालेल्या रब्बी पिकांची लवकरात लवकर काढणी/कापणी करून सुरक्षित जागेवर ठेवा किंवा कापणी/मळणी केलेल्या पिकांना ताडपत्रीने झाकून ठेवावे. मेघ गर्जनेच्या पार्श्वभूमीवर, फळबागांना आणि भाजीपाला मध्ये आधार आणि यांत्रिक सहाय्य द्यावे. प्राण्यांना खुले पाणी, तलाव किंवा नदीपासून दूर ठेवा. गारपीट/ सोसाट्याचा वाऱ्यापासून होणाऱ्या संभाव्य नुकसान टाळण्याकरीता उपायोजना कराव्यात. जनावरे सुरक्षित ठिकाणी बांधवीत. विजेचा पूर्वानुमानाकरीता दामिनी मोबाईल ॲपचा वापर करावा. पावसाचा अंदाज घेवुनच पिकावर कीटकनाशकाची, बुरशीनाशकाची फवारणी करावी.
संदेश		विजांच्या कडकडाटासह वादळ व हलका पाऊस पासून फळ बाग, पशुधन, कुक्कुट पक्षी आणि स्वतःचे संरक्षण करा.(मेघदुत व दामिनी मोबाईल ॲपचा उपयोग करावा).
उन्हाळी बाजरी	वाढीची अवस्था	पाणी व्यवस्थापन जमिनीच्या मगदुरानुसार व पिकाच्या वाढीच्या संवेदनक्षम अवस्थेत १० ते १२ दिवसांच्या अंतराने ५ ते ६ पाण्याच्या पाव्या द्याव्यात. पाण्याची उपलब्धता मर्यादित असल्यास, पहिले पाणी फुटवे येण्याच्या वेळी (पेरणीनंतर २० ते २५ दिवसांनी), दुसरे पाणी पीक पोटरित असताना (पेरणीनंतर ३५ ते ४५ दिवसांनी), तिसरे पाणी दाणे भरतेवेळी (पेरणीनंतर ६० ते ६५ दिवसांनी) द्यावे.
उन्हाळी भुईमुग	वाढीची अवस्था	आंतरमशागत आऱ्या निघाल्यानंतर कोणतीही आंतरमशागतीची कामे करू नयेत. आऱ्या येण्यास सुरुवात झाल्यानंतर एकदा आणि त्यानंतर १० ते १५ दिवसांनी एक मोठा रिकामा ड्रम पिकावरून फिरवावा. त्यामुळे आऱ्याचे प्रमाण वाढून उत्पादनात वाढ होते. भुईमुगाच्या उपट्या वाणासाठी पेरणीनंतर ३५ ते ४५ दिवसांनी दोन वेळा पिकांवर रिकामा ड्रम फिरवावा.

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.
नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

रब्बी ज्वारी	मळणी / साठवणूक	काढणी झालेल्या ज्वारी पिकाची ८ ते १० दिवस कणसे उन्हात वाळवून मळणी करावी. धान्य उफणनी करून तयार झाल्यानंतर, त्याला साठवणुकीपूर्वी पुन्हा उन्हात वाळवावे. साधारणतपणे ५० किलोची पोती भरून ठेवल्यास, पुढे बाजारपेठेत विक्री करणे सोपे जाते.
गहू	मळणी / साठवणूक	वेळेवर पेरलेल्या गव्हाची मळणी पूर्ण करावी. <u>साठवण</u> साठवणुकीच्या काळात गव्हामध्ये किडींचा प्रादुर्भाव टाळण्यासाठी त्यात ओलाव्याचे प्रमाण दहा टक्क्यांपेक्षा कमी ठेवावे. त्यासाठी मळणीनंतर गव्हास तीन ते चार दिवस चांगले ऊन द्यावे. त्यानंतर गहू थंड होऊ द्यावा. त्यानंतर साठवण करावी. शिफारस केलेल्या रसायनांचा तज्ज्ञांच्या सल्ल्याने बंद कोठीत वापर करावा. गहू साठविण्यासाठी ओलावा, उंदीर, पक्षी आणि अस्वच्छतेपासून मुक्त अशा सुरक्षित जागेची निवड करावी. गहू साठवण्यासाठी धातूच्या पत्र्यापासून अथवा सिमेंटपासून बनवलेल्या सुधारित कोठीचा वापर करावा. पोती स्वच्छ साफ करूनच त्यात धान्य भरावे. पोती लाकडी फळ्या अथवा पॉलिथीनच्या शीटवर ठेवावीत.
रब्बी मका	मळणी / साठवणूक	खुडणी झालेल्या रब्बी मका पिकाची कणसे दोन ते तीन दिवस उन्हात चांगली वाळवावीत. त्यानंतर कणसाच्या वरील आवरण काढून मका सोलणी यंत्राच्या (म.फु.कृ.वि. राहुरीद्वारे विकसित सुधारित अवजार) साह्याने कणसातील दाणे वेगळे करावेत. दाण्यांतील पांढरी तुसे, बिड्याचे तुकडे वेगळे करण्यासाठी उफणणी करावी. दाणे चांगले उन्हात वाळवून दाण्यांतील आर्द्रता १२ टक्क्यांपर्यंत ठेऊन साठवण करावी. <u>म.फु.कृ.वि. राहुरीद्वारे विकसित सुधारित अवजारे</u> <u>मका सोलणी यंत्र</u> या यंत्राचा उपयोग मक्याच्या वाळलेल्या कणसाचे दाणे काढण्यासाठी होतो. एक मजूर २०० किलो मक्याची कणसे एका दिवसात सोलतो. हे यंत्र आकाराने लहान व वजनाने हलके असते. हातात सहजपणे धरून फिरवून दाणे काढणे सोपे जाते. यामुळे श्रम कमी होतात. वेळेची बचत होते.
द्राक्ष		<u>वेलीला विश्रांती देणे</u> गेल्या हंगामात चांगल्या प्रतीचे उत्पादन घेतलेले असल्यास काडीमधून अन्नद्रव्याचा न्हास झालेला असेल. साधारणतः ५०० ग्रॅम वजनाच्या द्राक्ष घडाकरिता आठ ते दहा मिमी जाड काडीची गरज असते. या जाडीच्या काडीमध्ये घडाच्या विकासासाठी आवश्यक ती अन्नद्रव्ये साठवून पुरवठा करण्याची क्षमता असते. गेल्या हंगामात अशा प्रकारचा घड तयार झालेला असल्यास या वेळी त्या काडीची झीज झालेली असेल. वेलीची ही झीज भरून निघण्यासाठी या वेळी खरड छाटणीपूर्वी वेलीला विश्रांती देणे महत्त्वाचे असते. विश्रांतीचा कालावधी म्हणजे नुसतीच विश्रांती इतका त्याचा अर्थ नसतो. तर वेलीला थोड्या फार प्रमाणात नत्र, स्फुरद आणि पाणी यांचा पुरवठा करणे गरजेचे असते. वेलीला पाणी अशा प्रकारे द्यावे की वेलीची झालेली झीज फक्त भरून येईल. पाण्याचा पुरवठा गरजेपेक्षा जास्त झाल्यास नुसत्याच नवीन फुटी निघू लागतील. यामुळे काडीमध्ये जे काही अन्नद्रव्ये शिल्लक राहिलेले असेल, तेही नवीन फुटीसोबत निघून जाईल. विश्रांतीच्या काळात साधारणतः डीएपी (१८-४६-०) १५ ते २० किलो किंवा युरिया १० किलो प्रति एकर प्रमाणे दोन हप्त्यात विभागून द्यावे. वेलीच्या विश्रांतीच्या कालावधी वीस ते तीस दिवस इतका असू शकेल. किमान कालावधी फळकाढणीनंतर १५ दिवस इतका तरी असावा.
डाळिंब		<u>पाणी व्यवस्थापन</u> डाळिंब बागेत सिंचनासाठी ठिबक किंवा सूक्ष्म सिंचन प्रणालीचा वापर करावा. डाळिंब बागेत लागवडीच्या पहिल्या दोन वर्षांपर्यंत एका ओळीसाठी एक लॅटरल आणि प्रति झाडासाठी दोन ड्रीपर्स असावेत. पुढे तिसऱ्या व चौथ्या वर्षासाठी दोन लॅटरल आणि चार ड्रीपर्स आणि पाचव्या वर्षापासून पुढे झाडांच्या वाढलेल्या आकारानुसार दोन लॅटरल आणि सहा ड्रीपर्स असे नियोजन करावे. यातून पाण्याच्या गरजेची पूर्तता करणे शक्य आहे. बागांची पाण्याची आवश्यकता ही झाडाचे वय, फळांचा भार, हंगाम आणि मातीचा प्रकार या घटकांवर अवलंबून असते.
आंबा		<u>पाणी व्यवस्थापन</u> पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार आठवड्यातून एकदा १०० लिटर पाणी प्रति झाड किंवा १५ दिवसांतून एकदा १५० ते २०० लिटर पाणी प्रति झाड या प्रमाणात फळे वाटाणा आकारापासून ते सुपारी आकाराची होईपर्यंत द्यावे. मात्र फळे काढणीस तयार होण्याच्या एक महिना अगोदर झाडास पाणी देणे बंद करावे. झाडाच्या बुंध्याभोवती आवळ्यामध्ये गवताचे आच्छादन करावे. आंबा कलमांचे उन्हापासून संरक्षण करण्यासाठी झाडाच्या बुंध्याला बोर्डो पेस्ट लावावी.
कांदा		रब्बी हंगामातील कांदा पीक पोसण्याचे अवस्थेत असल्यास खालील वेळेवर लागवड केलेल्या रब्बी कांदा लागवडीच्या ८०-९० दिवसानंतर ०:०:५० @ ५ ग्रॅ/ली पाणी या प्रमाणात आवश्यकतेनुसार विद्राव्य खताची फवारणी घ्यावी. उशिरा लागवड केलेल्या रब्बी कांदा लागवडीच्या ८०-९० दिवसानंतर ०:५२:३४ @ ५ ग्रॅ/ली पाणी या प्रमाणात आवश्यकतेनुसार फवारणी घ्यावी. रांगडा हंगामातील कांदा काढणीची कामे पूर्ण करावी.

हवामान आधारीत कृषि सल्ला
ग्रामिण कृषि मौसम सेवा, ए.एम.एफ.यु., इगतपुरी,
विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि.
नाशिक.

दूरध्वनी : ०२५५३ २४४०३२

ईमेल: igatpuri.amfu@gmail.com

टोमॅटो	<p>ठिबक सिंचन टोमॅटो पिकासाठी ठिबक सिंचनाचा वापर केला असता ४५ टक्क्यांपर्यंत पाणी बचत व १५ ते २५ टक्के उत्पादनात वाढ मिळते. टोमॅटो पिकासाठी ठिबक सिंचन संच वापरावयाचा असल्यास, पिकाच्या लागवड पद्धतीमध्ये थोडासा बदल करणे आवश्यक आहे. सर्वसाधारणपणे सलग लागवड करण्यापेक्षा जोड ओळ पद्धतीचा वापर केला असता आंतरमशागत, तोडणी, फवारणी इत्यादी कामे सुलभतेने करता येतात आणि महत्त्वाचे म्हणजे ठिबक सिंचन संचाच्या खर्चात ३० टक्के बचत होते. हंगामानुसार जमिनीची पूर्वमशागत झाल्यानंतर टोमॅटोसाठी ठिबक सिंचनासाठी शेताचे सर्वेक्षण करून आराखडा तयार करावा. त्यानंतर आराखड्यानुसार ठिबक सिंचन संचाची मांडणी करावी. उच्चतम गुणवत्तेच्या संचाची निवड करावी. संकरित टोमॅटोसारख्या जवळच्या अंतराच्या पिकासाठी इनलाईन ठिबक सिंचन पद्धतीचा अवलंब करावा. इनलाईन उपनव्या (लॅटरल) १२ मिमी, १६ मिमी. व्यासामध्ये उपलब्ध आहेत. टोमॅटोसाठी दोन इनलाईन नव्यांमधील अंतर १८० ते २२५ सें.मी. ठेवावे. त्यासाठी शक्यतो जमिनीच्या प्रकारानुसार ६०-१०० सें.मी. किंवा ७५-१५० सें.मी. जोड ओळ (टोमॅटोच्या दोन ओळींमध्ये ६० सें.मी. / ७५ सें.मी. अंतर व दोन जोड ओळींमध्ये १२०/ १५० सें.मी. चा पट्टा) पद्धतीने लागवड करावी. ड्रीपरचा प्रवाह ४ लिटर प्रति तास व ड्रीपर्समध्ये अंतर जमिनीच्या प्रकारानुसार ३० ते ६० सें.मी. असलेल्या इनलाईन नळीची निवड करावी.</p>
पशुधन (गाय, म्हैस)	<p>प्राण्यांना खुले पाणी, तलाव किंवा नदीपासून दूर ठेवा. प्राण्यांना ट्रॅक्टर आणि इतर धातूच्या शेतीच्या उपकरणांपासून दूर ठेवा. आपल्या प्राण्यांना झाडाखाली जमू देऊ नका. प्राण्यांकडे लक्ष्य ठेवा आणि त्यांना आपल्या थेट नियंत्रणाखाली ठेवण्याचा प्रयत्न करा दुभल्या जनावरांना गोठ्यात ठेवा मेघगर्जनेसह वादळ व पावसापासून पशुधन व कुक्कुट पक्ष्यांचे साठवलेले पशुखाद्य, चारा व कडबा याचे प्लास्टिक/ ताडपत्रीने झाकून संरक्षण करावे.</p>
शेळी	<p>मेघगर्जनेसह वादळ व पावसापासून शेळ्यांसाठी साठवलेले पशुखाद्य, चारा व कडबा याचे प्लास्टिक/ ताडपत्रीने झाकून संरक्षण करावे. पाऊस व विजांपासून शेळी / मेंढ्यांचे संरक्षण करावे व त्यांना चारण्यास किंवा इतर कारणास्तव बाहेर नेण्यास टाळावे.</p>
मेंढी	<p>मार्चमधील मेंढ्यांतील व्यवस्थापन मेंढ्यांना आंत्रविषार रोग नियंत्रणासाठी लसीकरण करावे. लोकर कातरणीनंतर दोन आठवड्यांनी मेंढ्यांना गोचिड नाशकाच्या द्रावणाने धुवावे.</p>
कुक्कुटपालन	<p>तापमानाचा कोंबड्यांवर होणारा परिणाम कोंबड्यांना आपल्यासारखे शरीराचे तापमान नियंत्रित करता येत नाही, कारण त्यांच्या शरीरामध्ये घामग्रंथी नसतात. इतर पाळीव प्राण्यांच्या तुलनेत कोंबड्यांचे सामान्य शरीर तापमान मूलतःच अधिक (१०३ ते १०७ डिग्री फॅरनाईट) असते. कोंबड्यांच्या योग्य वाढीसाठी १८ ते २१ अंश सेल्सिअस तापमानाची आवश्यकता असते परंतु ते २८ ते ३० अंश सेल्सिअस पर्यंतचे तापमान सहन करू शकतात. त्यांच्या उत्पादनात फारसा फरक पडत नाही. परंतु ३० अंश सेल्सिअसच्या वर तापमान गेल्यास त्याचा त्यांच्या उत्पादन आणि प्रजोत्पादनावर विपरीत परिणाम होतो. बाह्य तापमान ३५ अंश सेल्सिअसच्यावर गेल्यास प्रति अंश तापमान वाढीने ५ टक्के उत्पादन घट होते.</p>

स्त्रोत :

- १) हवामान पूर्वानुमान : प्रादेशिक हवामान पूर्वानुमान केंद्र, मुंबई.
- २) मागील हवामान : ग्रामीण कृषि मौसम विभाग वेधशाळा विभागीय कृषी संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक.

ठिकाण : विक्रसंके, इगतपुरी
दिनांक : २८.०३.२०२५

स्वाक्षरीत/-
प्रमुख अन्वेषक, ग्राकमौसे, ऐएमएफयु,
इगतपुरी
तथा सहयोगी संशोधन संचालक,
वि.कृ.सं.के., इगतपुरी, जि. नाशिक